

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkek Okul Öncesi Öğretmen Adayları: Algıladıkları Güçlükler ve Gelecek Kaygıları

Male Pre-School Teacher Candidates in the Context of Gender: Perceived Challenges and Future Concerns

Özlem HASKAN AVCI*, Alper KARABABA**, Tolga ZENCİR***

• Geliş Tarihi: 06.03.2018 • Kabul Tarihi: 18.11.2018 • Yayın Tarihi: 31.10.2019

Kaynakça Bilgisi: Haskan Avcı, Ö., Karababa, A., & Zencir, T. (2019). Toplumsal cinsiyet bağlamında erkek okul öncesi öğretmen adayları: Algıladıkları güçlükler ve gelecek kaygıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1092-1106. doi: 10.16986/HUJE.2018046235

Citation Information: Haskan Avcı, Ö., Karababa, A., & Zencir, T. (2019). Male pre-school teacher candidates in the context of gender: Perceived challenges and future concerns. *Hacettepe University Journal of Education*. 34(4), 1092-1106. doi: 10.16986/HUJE.2018046235

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenliği lisans programında öğrenim gören erkek öğretmen adaylarının yaşadıkları ve mesleki yaşamlarında yaşayacaklarını düşündükleri zorluklara ilişkin görüşlerini toplumsal cinsiyet bağlamında incelemektir. Bu amaçla 2015-2016 ve 2016-2017 öğretim yılında Türkiye’de Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programlarında öğrenim gören 137 erkek öğrenciye ulaşılmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış form aracılığıyla, katılımcıların demografik bilgileri ile bu bölümde öğrenim gören bir erkek olarak yaşadıkları zorluklar ve meslek hayatlarında yaşayacaklarını düşündükleri zorluklar hakkında görüşleri alınmıştır. Katılımcıların, bu bölümde öğrenim gören bir erkek olarak yaşadıkları zorluklara ilişkin içerik analizi sonucunda, sınıfta azınlıkta olmalarından kaynaklı kişisel ilişkiler ve iletişimle ilgili zorluk yaşadıkları, toplumun ve öğretim üyelerinin cinsiyete yönelik tepkileri ile karşılaştıkları ve bir kısmının da herhangi bir zorluk yaşamadıklarını belirttikleri görülmüştür. Katılımcıların meslek yaşamlarında karşılaştıklarını düşündükleri zorluklara ilişkin içerik analizi sonucunda, velilerin erkek okul öncesi öğretmenlerine karşı ön yargılı olmalarına ilişkin, erkek okul öncesi öğretmenlerine yönelik toplumun önyargılı olacağına ilişkin, kişisel/mesleki yetersizlik yaşayabileceklerine ilişkin, eğitim sistemi ile ilgili ve performans kaybına uğramaya ilişkin endişe duydukları görülmüş; bazı katılımcıların herhangi bir sorun yaşayacaklarını düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Sonuçlar, benzer araştırmaların bulguları ile beraber toplumsal cinsiyet bağlamında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Erkek okul öncesi öğretmen adayları, toplumsal cinsiyet, erkek toplumsal cinsiyet rolü, kadın yoğunluklu meslekler, meslek seçimi

ABSTRACT: The study aims to examine the views of male pre-school teacher candidates about difficulties they experienced and problems they think they will encounter in their professional live based on gender. In 2015-2016 and 2016-2017 academic years in Early Childhood Education degree program in Turkey, 137 boys were reached. Participants were asked about their demographic information and views related to challenges they had experienced as a male student in the department and they think they will encounter in their professional lives. Content analysis of the participants' difficulties experienced as a male student in this department reveals that participants had difficulty in personal relations and communication due to being in a minority in the class, they encountered the sexual reaction of the society, the faculty members and those who experienced no difficulties. Content analysis of the difficulties that the participants think they will face in their professional lives shows that parents and society will be prejudiced against male pre-school teachers, concerned about the education system and the loss of performance due to their

* Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D., Ankara-TÜRKİYE. e-posta: ozlemhaskan@gmail.com (ORCID: 0000-0003-4903-6584)

** Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D., Muğla- TÜRKİYE. e-posta: karababaalper@gmail.com (ORCID: 0000-0002-4771-2000)

*** Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D., Ankara- TÜRKİYE. e-posta: atolgazencir@gmail.com (ORCID: 0000-0002-5434-9676)

personal / professional inability, and some did not think they would have any problems. Results and suggestions have been discussed together with similar research findings in gender context.

Keywords: Male pre-school teacher candidates, gender, male gender role, women concentrated occupations, choice of profession

1. GİRİŞ

İnsan, bebeklikten başlayan bir sosyalleşme süreci boyunca içine doğduğu toplumun değer ve yargılarını öğrenerek büyümektedir. Biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumun bir cinsiyete yüklediği rol ve anlamları içeren toplumsal cinsiyet kavramı da sosyal aktarım yoluyla edinilen bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyetle açıklanamayan sosyal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplumdaki üretim biçimiyle bağlantılı bir anlama sahiptir (Savcı, 1999). Sosyalleşme sürecine ilk adımın ailede atıldığı varsayılırsa, toplumsal cinsiyet rollerinin de ilk olarak ailede öğrenildiği düşünülebilir. Elbette roller söz konusu olduğunda aileden aileye farklılıklar söz konusudur. Toplumsal cinsiyet rolleri konusunda ailelerin çocuklarından beklentileri katı ve esnek uçlardan oluşan geniş bir yelpazeye yayılır. Kimi durumlarda, toplumsal cinsiyet kendisini yalnızca beklentiler yoluyla değil, nesne ve etkinlikler yoluyla da yansıtır. Bebeğin cinsiyetinin belli olmasıyla birlikte “cinsiyetine uygun” renk ve oyuncak seçimi buna örneklerdir.

Gençlerin meslek seçimine ilişkin anne baba yaklaşımı, renk ve oyuncuğa ilişkin olandan çok farklı değildir. Nitekim geçmiş yıllardaki kadar katı olmamakla birlikte toplumumuzda, “kadın mesleği” ve “erkek mesleği” anlayışı varlığını sürdürmektedir. Tarımla yerleşik hayata geçişten itibaren, kadının ev içi işlerle ve çocukla ilişkilendirilmesi, tarihsel dönemler içerisinde kısmi değişimler geçirerek kadının çalışmamasına ya da çalışıyorsa ev hayatına uyumlu işler seçmesine yönelik anlayışı getirmiştir. Ev ve çocukla ilişkilendirme bakımından, okul öncesi ya da ilköğretim düzeyinde öğretmenliğin kadınlara uygun olduğu algısı bu anlayışın ürünüdür. Benzer şekilde, kadınların ağırlıklı olarak yönlendiği hasta bakımı, çocuk bakımı, çocuk eğitimi ile ilgili meslekler de erkekler için tabu haline gelmiştir. Örneğin, Sarı’ya göre (2011) hemşirelik kadınsı bir meslek olarak kurgulanmış ve kadınlık rolleri ile örtüştürülmüştür. Kandiyoti’ye (1982) göre, kadınlar daha çok toplumun kadınlara biçtiği mesleklere yönelirken, erkekler de onlara biçilen mesleklere yönelmektedir. Pek çok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de kadınların öğretmenlik, hemşirelik, hosteslik gibi anaç özellikler ve hizmetlerle tarif edilen işlerde çalışması; erkeklerinse mühendislik, müteahhitlik, müdürlük/ yöneticilik ve politikacılık gibi daha fazla bağımsızlık, güç ve liderlik gerektiren işlerde çalışması uygun bulunmaktadır.

Araştırmalar, meslek seçiminde eril ve dişil değerlerden de söz etmektedir. Dişillik ve erillik, belli bir toplumda cinsiyetler arasında normatif olarak ortaya çıkan nitelikler ve davranışlar olduğu için, toplum kültürüne göre değişen, her kültürün kendi içinde yarattığı stereotipler olduğu düşünülmektedir (Grunig ve Toth ve Hon, 2000). Hofstede’ye (1991) göre ticari örgütlerin eril amaçları vardır ve bu yüzden erkeklerin ilerlemesine yöneliktir. Böyle örgütlerde yöneticinin başarılı olabilmesi atılgan, hırslı, rekabetçi yani “erkek” olmasına bağlıdır. Oysa hastaneler, en azından, hemşirelik hizmetleri bakımından, daha dişil amaçlara sahiptir ve kadınların ilerlemesine olanak tanır. Nitekim bu nedenle, hastanelerde hemşirelik hizmetlerinde kadın yöneticilerin sayısı oldukça fazladır. Grunig ve diğerleri (2000) ise dişil değerlerle etkili ve etişe uygun halkla ilişkiler uygulamalarının normları arasında paralellik olduğunu belirtmektedirler. Lamsa, Sakkinen ve Turjanmaa (2000) öğrencilerin meslek seçiminde değerlerin önemli bir rolü olduğunu; eril değerler eğilimi yüksek olan öğrencilerin işletme eğitimi tercih ettiklerini göstermektedir. Myyry ve Helkama’nın (2001) araştırmasında ise işletme, sosyal bilimler ve teknik alanda eğitim gören öğrenciler arasında, değer öncelikleri bakımından, farklılık olduğu; işletme öğrencilerinin güce ve başarıya; sosyal bilim öğrencilerinin evrenselliğe, yardımseverliğe ve maneviyatçılığa; teknik alanda eğitim gören öğrencilerin ise güvenliğe daha fazla önem verdikleri saptanmıştır.

Kmec'e (2008) göre kadınlar daha düşük ücretli, kadınsı ve daha düşük statülü iş kollarına uygun olarak algılanmakta; bu iş kollarını seçen erkekler ise kalıp yargılara maruz kalmaktadırlar. Kadınların kabul görmek ve erkeklerle rekabet etmemek için ağırlıklı olarak kadınların yer aldığı mesleklere yönelmeleri, bu işlerin değersiz olarak algılanmasını pekiştirmekte; bu mesleklere yönelen erkekler, kadınsı göründüklerine (Lease, 2003), 'gerçek' bir erkek olmadıklarına (Battice, 2010), feminen veya eşcinsel olduklarına (Buscatto ve Fusulier, 2013) veya bir erkek işi bulamayacak kadar tembel olduklarına (Williams, 1993) yönelik önyargılarla karşılaşmaktadırlar. Şunu unutmamak gerekir ki; erkeklerin ağırlıklı yer aldığı mesleklere yönelen kadınlara kıyasla, kadınların ağırlıklı yer aldığı mesleklere yönelen erkeklerin işi daha kolaydır. Kadınların ağırlıklı olarak yer aldığı mesleklerde çalışan erkeklerin pozitif ayrımcılıkla karşılaştıkları ve bu sayede kariyerlerinde kadın meslektaşlarına oranla daha hızlı yükseldiklerini gösteren araştırmalar söz konusudur (Charles ve Grusky, 2004; Taylor, 2010). Kadınların çalışma yaşamında yükselmesini engelleyen cam tavanın aksine kadın yoğun mesleklere giren erkeklerin hızlı yükselişi cam asansör (ya da cam merdiven) (Williams, 1992) kavramıyla ifade edilmektedir (Aktaran Gönc, 2016). Pozitif ayrımcılık olmasa da yalnızca erkek öğretmen sayısının artmasıyla bile var olan kalıp yargının ve ayrımcılığın azalması mümkündür. Anlık'ın (2004) yaptığı araştırmaya göre, erkek okul öncesi öğretmen adayları meslek yaşamlarında çocuk bakımı ve eğitimi konusunda başarılı olduklarını kanıtladıkları takdirde, erkek öğretmene yönelik toplumsal ön yargıların değişmesinde etkili rol oynayabileceklerini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra eğitim sektörünün, özellikle devlette çalışma söz konusu olduğunda, görece rekabetin az olduğu bir sektör olması da erkek okul öncesi öğretmenlerinin kabul görmesini kolaylaştırabilir.

Ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarının gelişimiyle doğrudan ilişkili olan cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusu, temelde ülkenin yetersiz ekonomik ve sosyo-kültürel yapısından kaynaklanan sorunların da bir yansımasıdır (Parlaktuna, 2010). Dolayısıyla cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusuyla baş etme yönünde ülke düzeyinde politika geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Gönc'e (2011) göre, kuruluşundan beri kadınların yoğun olarak çalıştığı bir mesleğe erkeklerin girmesi kaçınılmaz olarak mesleği dönüştürecektir. Ancak bu kadar önemli bir dönüşümü izleyecek ve bu sürecin niyetlenilmemiş sonuçlarını denetim altında tutacak kurumsal ve mesleki politikalar üretilmediği takdirde toplum yapısındaki mevcut cinsiyet eşitsizlikleri meslek içine yansiyacak ve cinsiyete dayalı eşitsizlikleri derinleştirecektir. Bu nedenle, kadın ağırlıklı mesleklere ilişkin politikalar bu meslekleri tercih eden erkekleri de kapsayacak şekilde yenilenmelidir.

Türkiye'de kadın ve erkeğin meslek seçimi düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyetin hatırı sayılır bir etkisi olduğu açıktır. Çok değil, elli yıl öncesine gidildiğinde Türkiye'de sayılabilecek kadar kadın mühendisin olması buna bir örnektir. Uyguç (2003) çalışmasında, erkeklerin daha bireysel değerleri temsil eden, bağımsız, eril olan özellikleri yansıtan meslekleri seçerken, kadınların hizmete veya bakım vermeye yönelik değerler ile toplumcu, dışı tezahürleri olan meslekleri seçme eğiliminde olduklarını belirtir. Erkek ve kadınların yalnızca meslek seçim sürecinde değil, meslekleri seçtikten sonra kariyer planlamalarında da farklı eğilimleri olduğu görülmektedir (Hofstede, 1991). Türkiye'de meslek tercihinde toplumsal cinsiyet yanlılığı kırılıyor görünmekle birlikte, halen erkeklerin ve kadınların yoğunlukla tercih ettiği meslekler söz konusudur. Millî Eğitim Bakanlığı'nın istatistik verilerine göre, 2016-2017 eğitim-öğretim döneminin 1.sömestrında özel okulda ve devlet okulunda çalışan okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımı şu şekildedir: Kadın öğretmenlerin sayısı 72352 kişiyken, erkek öğretmenlerin sayısı 4032'dir. 2010 yılı verilerine göre, Avrupa Birliği ülkelerinin yarısından fazlasında erkek okul öncesi öğretmenlerinin oranı %1 civarındadır (Oberhuemer, Schreyer ve Neuman, 2010). Türkiye'deki erkek okul öncesi öğretmeni sayısı, dünya genelindeki erkek okul öncesi öğretmenin genel içindeki oranından daha iyi durumdadır (Sak, Kızılkaya, Yılmaz ve

Dereli, 2015). Ancak yine de erkek okul öncesi öğretmen sayısının kadınlara kıyasla yaklaşık 18 kat daha az olması dikkat çekicidir.

Çocuğun eğitiminde önemli rol oynayan erkeklerin, okulöncesi eğitiminde sınırlı sayıda görev almaları, çoğunluğun kadın öğretmenlerden oluşması, bu meslek için kadın mesleği algısının daha baskın ve etkili olduğunu düşündürmektedir (Couchenour ve Chirsman, 2016; Anliak, 2004). Toplumun da böylesi yanlı bir tutumda olması bu engeli ortaya çıkarabilmektedir (Sumsion, 1999; akt. Sumsion, 2005). Bu durum da okul öncesi öğretmenliğinde okuyan erkek sayısının azalmasına ve cam tavan algısıyla “bir kadın mesleği” olgusu oluşmasına neden olabilmektedir (Rolfe, 2006; 1; Murray, 1996). Hirst ve Nutbrown (2005) okul öncesi eğitime teorik bakış açısı kitabında yayınladığı çalışmada, cinsiyetçi ön yargının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada, kadın ve erkek okul öncesi öğretmenleriyle yürülmüş ve “okul öncesi öğretmenliğinin kadına, erkeğe veya her ikisine uygun olduğu” sorulmuştur. Erkek öğrencilerin %55,40’ı kadınlara daha uygun, %44.60’ı her ikisine de uygun cevabı verirken, hiçbir erkek katılımcı sadece erkeğe uygundur cevabını vermemiştir. Kadın katılımcıların ise %40’ı sadece kadınlara uygun, %59’u her ikisine de uygun darken, %1’i bilmiyorum yanıtı vermiştir. Kadın katılımcıların da hiçbiri sadece erkeğe uygun bir meslek olarak görmemişlerdir. Başka bir ifadeyle, erkekler için uygunluğu belirtenlerin kadınlar için de uygun olduğu görülürken, hem kadın hem de erkek öğrenciler, sadece erkekler için uygun görülen bir meslek olmadığı belirtmişlerdir. Bu nedenle, erkek sayısı azaldıkça, okul öncesi eğitiminde kadınların baskın olması gerektiği algısı daha da pekişmektedir. Akgün (2016)' ün çalışmasında, okul öncesi öğretmen adayları tarafından, okul öncesi öğretmeni kavramının bir "anne" gibi algılandığı dikkat çekmektedir. Özellikle aynı mesleğin mensuplarının kendi mesleklerini cinsiyetçi bir kalıpta değerlendirmeleri konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir. Ancak bu algının yanlısına içerdiği açıktır. Bu gibi yanlısamalardan, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından en fazla etkilenenlerin, bu meslekte öğrenim gören ve çalışan erkekler olduğu düşünüldüğünde, erkek öğretmen adaylarının yaşadıkları sorunların anlaşılmasının ve mesleki endişelerinin ortaya konmasının, mesleki rehberlik açısından önemi ortaya çıkmaktadır. MacNaughton ve Newman (2001) da okulöncesi öğretmenliğinde farklı modellerin oluşabilmesi ve cinsiyet eşitliği reformunun gerçekleşebilmesi için, erkeklerin bu meslekte olmasının bir ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, makro ve mikro karar alıcı yöneticilerin de geleceğe dair yapılanmalarında bu çeşitliliğin sağlanması önerilmiştir (Tsigra, 2010; Sumsion, 2005). Dereli-İman (2014)'ın okul öncesi öğretmen adayları üzerine yapmış olduğu çalışmada, okul öncesi öğretmenlik mesleğinde kadın öğretmen adaylarının bilişsel ve hayat boyu öğrenme amaçları ve içsel motivasyonlarının erkek öğretmen adaylarından yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, gerek dünya gerekse ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çoğunluğunun kadın olmasından, velilerin okul öncesi eğitim kurumlarında kadın öğretmenler beklentilerinden, çocuklar ve sosyal çevredeki diğer bireylerin erkek okul öncesi öğretmenleri benimsemede yaşadıkları zorluklardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, erkek temsiliyetinin görece az olduğu okul öncesi öğretmenliğinde öğrenim gören erkek öğrencilerin deneyimleri ele alınmak istenmiştir. Literatür incelendiğinde, erkek toplumsal cinsiyet rolü ve meslekler bağlamında yapılan çalışmaların hemşirelik bölümünde okuyan erkek öğrenciler ya da çalışanlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Okul öncesi öğretmenliğinde okuyan erkeklere yönelik çalışmaların sayıca az olması, özellikle nitel bir çalışmaya rastlanmaması bakımından, öğrencilerin yaşantılarını derinlemesine ortaya koyacak bir çalışmanın eksikliği duyulmaktadır. Bu çalışma ile erkek okul öncesi öğretmen adaylarının bir erkek olarak mesleklerinde yaşadıkları zorlukların ve geleceğe yönelik endişelerinin toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesinin alan yazına ve mesleki rehberlik uygulamalarına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.1. Amaç

Bu çalışmada, erkek okul öncesi öğretmen adaylarının yaşadıkları zorlukların ve ileride meslek yaşamlarında yaşayacaklarını düşündükleri zorlukların derinlemesine ele alınması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören erkek öğrenciler, erkek olmalarından kaynaklı ne gibi zorluklar yaşamaktadırlar?
2. Okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören erkek öğrencilerin ileride, meslek yaşamlarında karşılaşacaklarını düşündükleri zorluklar nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim araştırmasıdır. Olgubilim, yaşanmış deneyimi değerlendirmeye odaklanan bir yöntem (Miller, 2003) olup, öncelikli olarak olgunun altında yatan ortak anlamları keşfetmek için bireyler tarafından yaşanan deneyimleri tanımlamaya ve bu deneyimlerin özünü açıklamaya çalışmaktadır (Rose, Beeby ve Parker, 1995).

2.1. Çalışma Grubu

Olgubilim çalışmaları verilen olgunun özünü tanımlamak için tasarlanır ve bu nedenle olgubilim çalışmalarında çalışma grubunda bulunan kişiler, araştırılan olguya ilgili deneyimleri bulunduğu için seçilir. Bu nedenle çalışma grubu amaca yöneliktir ve küçük bir grubu kapsar (Baker, Wuest ve Stern, 1992). Bu çalışmada, Türkiye'nin farklı üniversitelerinde ve farklı demografik özelliklere sahip öğrencilere ulaşmak hedeflenmiştir. Öğrencilere ulaşmada Okul Öncesi Öğretmenliği bölümlerinin öğretim elemanlarından destek alınmıştır. Ayrıca, anketi cevaplandırmayı kabul eden gönüllü katılımcıların önerdikleri diğer katılımcılara da ulaşılmış ve onların da görüşleri alınmıştır. Dolayısıyla kartopu örnekleme yönteminden de yararlanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Türkiye'nin farklı üniversitelerinde öğrenim görmekte olan 137 erkek okul öncesi öğretmenliği öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların öğrenim gördükleri okullara göre dağılımları Tablo 1'de sunulmuştur. Çalışmaya katılan 3 öğrenci üniversitesini belirtmek istemediği için tabloya eklenmemiştir.

Tablo 1: Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	n	%	Üniversite	n	%
Hacettepe Üniversitesi	10	7.2	Karadeniz Teknik Üniversitesi	3	2.2
Anadolu Üniversitesi	9	6.5	Kırıkkale Üniversitesi	3	2.2
Çukurova Üniversitesi	8	5.8	Kocaeli Üniversitesi	3	2.2
Lefke Avrupa Üniversitesi	8	5.8	Sinop Üniversitesi	3	2.1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	8	5.8	Bahçeşehir Üniversitesi	2	1.4
Mersin Üniversitesi	7	5.1	Cumhuriyet Üniversitesi	2	1.4
Gazi Üniversitesi	6	4.3	Dumlupınar Üniversitesi	2	1.4
Muğla Sıtkı Koçman Üni.	6	4.3	Muş Alparslan Üniversitesi	2	1.4
Pamukkale Üniversitesi	6	4.3	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	1.4
Marmara Üniversitesi	5	3.6	Trakya Üniversitesi	2	1.4
Adıyaman Üniversitesi	4	2.9	Adnan Menderes Üniversitesi	1	0.7
Dokuz Eylül Üniversitesi	4	2.9	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	0.7
Ege Üniversitesi	4	2.9	Ahi Evran Üniversitesi	1	0.7
Giresun Üniversitesi	4	2.9	Çanakkale Onsekiz Mart Üni.	1	0.7
Yıldız Teknik Üniversitesi	4	2.9	Dicle Üniversitesi	1	0.7
Abant İzzet Baysal Üni.	3	2.1	Doğu Akdeniz Üniversitesi	1	0.7
Atatürk Üniversitesi	3	2.1	İstanbul Aydın Üniversitesi	1	0.7
Bülent Ecevit Üniversitesi	3	2.1	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	1	0.7
Toplam katılımcı sayısı: 137					

Ayrıca çalışma grubunda yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite bilgilerinin yanında, yaş, sınıf düzeyi, okul öncesi öğretmenliği bölümünün tercih edilme sırası, yaşamının

çoğunu geçirdiği yer, anne-baba mesleği ve eğitim düzeyi bilgileri de elde edilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalamasının 21.7 olduğu görülmektedir. Bölümün 44 öğrenci tarafından ilk sırada, 45 öğrenci tarafından ilk beş tercihte ve 48 öğrenci tarafından ilk beş tercihten sonraki tercihlerde seçildiği bilgisine ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun, yaşamının büyük bir bölümünü ilçede geçirdikleri görülmüştür. Anne mesleğinde %86'lık bir oranla ev hanımı öne çıkarken, babalarının emekli olduğunu belirten öğrencilerin oranı %21'dir. Anne ve babanın eğitim düzeyi olarak ilkokul mezunu ağırlıktadır.

2.2 İşlem Süreci

Olgubilim yönteminde, insan deneyimlerinin içeriği ve anlamı ile ilgili veriler elde edildiği için araştırmacılar, insan deneyimlerinin sözel tanımlarından, ifadelerinden ve yazılmış metinlerden faydalanırlar. Bu nedenle araştırmacılar tarafından gözlem, görüşme ve yazılı metin incelemesi gibi teknikler kullanılabilir (Baker ve diğerleri,1992). Bu çalışmada öncelikle araştırmacılar tarafından konuyla ilgili yapılmış çalışmalar ve ölçme araçları incelenmiştir. Türkiye genelindeki tüm katılımcılara yüz yüze ulaşmanın zorluğu dolayısıyla, Ankara'da bulunan öğrencilerden yüz yüze veri toplanarak, diğer katılımcılar için ayrıntılı ifadeleri ve yazılı metinleri almayı içeren çevrim içi açık uçlu anket uygulanması tercih edilmiştir. Bu doğrultuda demografik bilgileri ve 2 açık uçlu soruyu içeren bir anket oluşturulmuştur. Ankette demografik bilgileri edinmek amacıyla öğrencilerin yaşı, sınıf düzeyleri, bu bölümü kaçınıcı sırada tercih ettikleri, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, anne ve babalarının mesleği ile eğitim düzeylerini öğrenmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Ankette yer alan açık uçlu sorular ise *“Okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören bir erkek olarak ne gibi zorluklar yaşıyorsunuz?”* sorusu ile *“İleride meslek hayatına atıldığımızda erkek bir okul öncesi öğretmeni olarak ne gibi zorluklarla karşılaşacağımızı düşünüyorsunuz?”* şeklindedir. Anket bu hali ile 2 uzman görüşüne sunulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ardından anket, Ankara'da bir üniversitede öğrenim gören 7 erkek okul öncesi öğretmen adayına okutulmuş, deneme uygulaması yapılmış; bu uygulamada açık ve anlaşılır olmayan ifadeler olup olmadığı teyit edilmiş ve düzeltme gerekmediği sonucuna varılmıştır. Deneme uygulaması sonucu kontrolü tamamlanan anket Türkiye'de Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programlarında okuyan 137 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilere ulaşmada Okul Öncesi Öğretmenliği bölümlerinin öğretim elemanlarından destek alınmıştır. Ayrıca, anketi cevaplandırmayı kabul eden gönüllü katılımcıların önerdikleri diğer katılımcılara da ulaşılmış ve onların da görüşleri alınmıştır. Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) yayınlamış olduğu 2015-2016 Öğretim Yılı İstatistiklerine göre okul öncesi öğretmenliğinde okuyan kadın öğrenci sayısı 31.588 iken, erkek öğrenci sayısı ise 3.789'dur. Diğer yandan 2016-2017 Öğretim Yılı İstatistiklerine göre ise bu sayının kadınlarda 28.559 iken, erkeklerde 4.220 olduğu görülmektedir. Erkekler lehine bir artış olduğu görülse de çalışma evreninin çok geniş olmadığı gözlenmektedir. Bu durumun yanı sıra, veri toplama sürecinde kimi üniversitelerde dört sınıf düzeyinde toplam 4 erkek öğrenci olması gibi durumlarla da karşılaşmıştır. Yapılan işlemlere ek olarak, katılımcı teyidi almak amacıyla elde edilen verilerin inandırıcılığını artırmak için, bulgulardan oluşan araştırma sonuç raporu Ankara'da bir üniversitede öğrenim gören 7 erkek okul öncesi öğretmen adayının görüşlerine sunulmuş; sonuçların kendilerini ne derecede yansıttığını ve ne düzeyde katıldıklarını belirtmeleri istenmiş; varsa eklemek istedikleri noktaları belirtmeleri istenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi veri setinin içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir (Krippendorff, 1980). Açık uçlu sorulara verilen cevaplardan her bir ifade araştırmanın analiz birimini oluşturmuştur. Dolayısıyla bir katılımcının açık uçlu sorulara yönelik birden fazla cevabı varsa her biri ayrı ayrı dikkate alınabilmektedir. Elde edilen veri seti üzerinde

araştırmacılar tarafından bağımsız olarak kodlama yapılmıştır. Bu kodlamadan sonra tutarlılığı sağlamak amacıyla oluşturulan kod ve temalar tüm araştırmacılar tarafından yeniden değerlendirilmiştir. Miles ve Huberman'a (1994) göre üzerinde uzlaşılan kod sayısının toplam uzlaşılan ve uzlaşılamayan kod sayısına bölünmesiyle kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı hesaplanabilir; bu oranın % 80'e yakın olması, hatta verilerin büyüklüğüne göre % 90'dan fazla olması önerilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmada, 3 araştırmacının %90'ın üzerinde uzlaşma sağladığı kodlar tercih edilmiş; farklı değerlendirilen kodlar üzerinde uzlaşıldığı biçimde kabul edilmiştir. Temaların belirlenmesiyle her bir açık uçlu soru için kavramsal bir çerçeveye ulaşılmıştır. Elde edilen temalar toplumsal cinsiyetle ilgili çalışmalar yürütmüş olan 2 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip kişilerden, yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesinin istenmesi şeklindeki inanılabilirlik önlemlerinden biri olan uzman incelemesi (Creswell, 2003) yoluyla ulaşılan temalar hakkında geribildirim alınmıştır. Çalışma katılımcılarıyla az teması olması bakımından (Creswell, 2003) Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından uzmanlar tercih edilmiştir. Uzmanların farklı temalara ait olduğunu belirttikleri katılımcı ifadeleri (K5, K16, K29) değerlendirilerek, önerilen temalar içerisine alınmıştır. Corbin ve Strauss'a (1990) göre nitel araştırmada, araştırmacıların en önemli rollerinden biri, kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin benzer alanlarda çalışan araştırmacıların deneyimleri ile test etmektir. Başka araştırmacıların yardımını alma ve onların görüşlerini dikkatle incelemeye yapılan açılım sayesinde, araştırmacı önyargılardan mümkün olduğunca uzaklaşır.

Bu işlemlerden sonra temalara ilişkin betimleyici istatistik hesaplamaları yapılmıştır. Yapılan işlemlere ek olarak, elde edilen verilerin inandırıcılığını sınamak için katılımcı teyidi alınmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre nitel araştırma güçlü veri toplama yöntemlerine sahiptir ve zengin sonuçlara ulaşmada araştırmacıya önemli araçlar sağlar; ancak bu süreçte araştırmacının toplanan verilerden farklı sonuçlara ulaşması olasılığı vardır. Araştırmacının sahip olabileceği bazı öznel varsayımlardan ya da verileri yanlış anlamasından kaynaklanabilecek hataları önleyebilmek için, bir teyit mekanizmasına başvurmak, ulaşılan sonuçların gerçeği temsil etmede ne derece yeterli olduğunu anlamada yardımcı olabilir. Sözü edilen katılımcı teyidini sağlayabilmek için, bulgulardan oluşan araştırma sonuç raporu Ankara'da bir üniversitede öğrenim gören 7 erkek okul öncesi öğretmen adayının görüşlerine sunulmuş; sonuçların kendilerini ne derecede yansıttığını ve ne düzeyde katıldıklarını belirtmeleri istenmiş; varsa eklemek istedikleri noktaları belirtmeleri istenmiştir. Katılımcılardan 6'sı katılımcı ifadelerine tamamen katıldıklarını, 1'i ise kısmen katıldığını belirtmiştir. 1 katılımcı, geleceğe yönelik kaygıların katılımcılarca fazla abartıldığını düşündüğünü ifade etmiştir. Ele alınan katılımcı teyidi yüksek düzeyde bulunduğundan, veri analizinin kabul edilebilir olduğu düşünülmüştür.

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların okul öncesi öğretmenliği bölümünde bir erkek olarak karşılaştıkları zorluklara ve katılımcıların ileride meslek yaşamlarında karşılaştıklarını düşündükleri zorluklara ilişkin nitel analizler sunulmuştur.

3.1. Katılımcıların Okul Öncesi Öğretmenliğinde Okuyan Bir Erkek Olmakla İlgili Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Nitel Analiz

Katılımcıların Okul Öncesi Öğretmenliğinde bir erkek öğrenci olmakla ilgili yaşadıkları zorluklara ilişkin ulaşılan temalar ve temalara ilişkin sayı ve yüzdeler tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların okul öncesi öğretmenliğinde bir erkek olarak karşılaştıkları zorluklar

Zorluklar	n	%
Erkeklerin azınlıkta olmasından kaynaklı kişisel ilişkiler ve iletişim ile ilgili zorluk yaşayanlar	61	%44,2
Toplumun ve öğretim üyelerinin cinsiyete yönelik tepkileri ile ilgili zorluk yaşayanlar	39	%28,26
Bölümde erkek olmakla ilgili herhangi bir zorluk yaşamayanlar	38	%27,54
Toplam	138	100.00

Tabloda görüldüğü üzere, erkek öğretmen adaylarının % 44,2'si bölümde erkeklerin azınlıkta olmasından kaynaklı kişisel ilişkiler ve iletişim ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, %28,26'sı toplumun ve öğretim üyelerinin cinsiyete yönelik tepkileri ile ilgili zorluklar yaşadıklarını, %27,54'ü ise bölümde erkek olmakla ilgili herhangi bir zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Toplumun ve öğretim üyelerinin erkek öğrencilere yönelik tepkileri ile ilgili zorluk yaşadığını belirtenler kategorisinde, çoğunluk toplumun tepkilerine yer verirken, öğretim üyelerinin önyargılı tutumlarından söz edenlerin oranı (n=12, %8,69) daha azdır. Katılımcıların Okul Öncesi Öğretmenliği'nde bir erkek öğrenci olmakla ilgili yaşadıkları zorluklara ilişkin çarpıcı bazı ifadeler ise doğrudan alıntıya yer verilerek aşağıda sunulmuştur.

Azınlıktan dolayı kişisel ilişkiler ve iletişim ile ilgili sorunlar teması: *"80-90 tane kızla aynı bölümde okumak bazı durumlarda dışlanmışlığı hissettiriyor. Örneğin birinci sınıfta bir haberleşme ağı oluşturmak istediğimizde bazı kızların ben numaramı vermek istemiyorum söylemleriyle sanki sapıkımız gibi yaftalamalarına maruz kalmıştık. Bunun yanı sıra her derste rahatlıkla sivrilme durumuyla karşı karşıya kalıyoruz."* (K58), *"Sınıfta tek erkek olduğum günler derse gitmediğim oldu"* (K76)

Cinsiyete yönelik tepkilerle ilgili zorluklar teması: *"Kadınlar kadar yeterli değilmişiz gibi bir algı, notlarımızın daha düşük olması, işlerin kadınlara verilmesi, stajda kadınlara daha hoş gözle bakılması."* (K82) *" Bu bölümde erkekler de okuyabiliyor muydu? Erkekler de okulöncesi öğretmeni olabiliyor muydu? gibi saçma sorularla karşı karşıya kalmak."* (K69)

Herhangi bir zorluk yaşamayanlar teması: *"Hiç zorluk yaşamadım diyebilirim."* (K130)

3.2. Katılımcıların, İleride Meslek Yaşamlarında Bir Erkek Olarak Karşılaşacaklarını Düşündükleri Zorluklara İlişkin Nitel Analiz

Katılımcıların ileride meslek yaşamlarında bir erkek olarak karşılaştıklarını düşündükleri zorluklara ilişkin ulaşılan temalar ve temalara ilişkin sayı ve yüzdeler tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların, ileride meslek yaşamlarında bir erkek olarak karşılaştıklarını düşündükleri zorluklar

Zorluklar	n	%
Velilerin erkek okul öncesi öğretmenlerine ön yargılı olacakları konusunda endişe duyanlar	59	%43,06
Erkek okul öncesi öğretmenlerine yönelik toplumsal önyargılarla karşılaştıklarına ilişkin endişe duyanlar	20	%14,6
Kişisel/mesleki yetersizlik yaşayabileceklerine ilişkin endişe duyanlar	18	%13,14
Eğitim sistemi ile ilgili endişe duyanlar	17	%12,41
Bir sorun yaşamayacağını düşünenler	16	%11,68
Yaşlanmak ve performans kaybına uğramakla ilgili endişe duyanlar	7	%5,11
Toplam	137	100.00

Tabloda görüldüğü üzere erkek öğrencilerin %43,06'sı velilerin erkek okul öncesi öğretmenlerine ön yargılı olacakları konusunda endişe duyduklarını, %14,6'sı toplumsal ön yargılarla karşılaştıklarına ilişkin endişe duyduklarını, %13,14'ü kişisel/mesleki yetersizlik yaşayabileceklerine ilişkin endişe duyduklarını, %12,41'i eğitim sistemiyle ilgili endişe

duydıklarını, %11,68'i herhangi bir zorlukla karşılaşacağını düşünmediklerini, %5,11'i ise yaşlanmak ve performans kaybına uğramakla ilgili endişe duyduklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların ileride meslek yaşamlarında bir erkek olarak karşılaşacaklarını düşündükleri zorluklara ilişkin çarpıcı bazı ifadeler ise doğrudan alıntıya yer verilerek aşağıda sunulmuştur.

Velilerin ön yargılı olacaklarını düşününler teması: "*Toplum algısından kaynaklı sorunlar. Velilerin çocuklarını kadın öğretmenlere emanet etmek isteyeceklerini düşünüyorum.*" (K33)

Toplumsal ön yargılarla karşılaşacaklarını düşününler teması: "*insanların çocuklarını erkek bir okul öncesi öğretmenine emanet etmek istememelerinden korkuyorum bu anlamda çevremizden o bayan mesleği değil mi gibi sorular geliyor.*" (K42)

Kişisel/mesleki yetersizlik yaşayabileceklerine ilişkin endişe duyanlar teması: "*bu meslekte ne kadar sabırlı olabileceğim konusunda bir tık şüphelerim var sadece.*" (K91)

Eğitim sistemi ile ilgili endişe duyanlar teması: "*Derslerde verilen bilgilerin teoride işe yarar olması ama sahaya indiğimiz zaman çıkacak zorlukların o zorluklarda vereceğimiz eğitimin pratikte ne kadar yararlı olduğu düşündürücü. Okuldaki ortamın elverişli olmaması, eski olması, dil sorunu, malzemelerin olmaması gibi bir sürü sorunun göz ardı edilmesi mesela...*" (K122)

Bir sorun yaşamayacağını düşünenler teması: "*Düşünmedim şu veya bu diye ama her meslekte sonunda bir sorun çıkar ortaya ama o sorunun üstesinden geleceğime inanıyorum*" (K82)

Yaşlanmak ve performans kaybına uğramakla ilgili endişe duyanlar teması: "*İlerleyen yıllarda yaşamın artmasından dolayı küçük yaş grubuna aynı enerji ile adapte olabilir miyim korkusu var.*" (K104)

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada okul öncesi öğretmenliğinde öğrenim gören erkek öğrencilerin yaşadıkları zorluklar ve meslek hayatında karşılaşacaklarını düşündükleri zorluklar araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, erkek okul öncesi öğretmen adaylarının, en çok erkeklerin azınlıkta olmasından kaynaklı kişisel ilişkiler ve iletişim sorunları yaşadıkları anlaşılmıştır. Bunu, toplumun ve öğretim üyelerinin cinsiyetlerine yönelik tepkileri ile ilgili yaşadıkları zorluklar takip etmektedir. Katılımcıların geleceğe yönelik en fazla, toplumun ve özellikle velilerin erkek okul öncesi öğretmenlerine yönelik kalıp yargıları konusunda endişe duydukları anlaşılmıştır. Katılımcıların pek azının kişisel performans ve başarılarına yönelik kaygılarının olması, meslekte bir erkek olmaya yönelik asıl yıldırıcı etkenin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olduğunu düşündürmektedir.

Literatür incelendiğinde, doğrudan erkek okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyetle ilgili yaşantılarına yönelik sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmış; nitel bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Araştırmaların sonuçları incelendiğinde, benzer birtakım bulgulara ulaşıldığı gözlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, erkek okul öncesi öğretmen adaylarının özellikle sayıca az olmalarından kaynaklı sorunlar yaşadıklarına ilişkin elde edilen bulgu diğer bazı araştırmaların bulguları ile paralellik göstermektedir. Kızıltaş, Halmatov ve Sarıçam'ın yürüttüğü araştırmada (2012) bu bölümde eğitim gören erkek öğrencilerin azınlıkta olmalarından dolayı yalnızlık çektikleri ifade edilmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, erkek öğrenciler ders çalışmak ve sunum yapmak için arkadaşlarının, öğretmenlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden de erkek öğrenciler akademik dış kontrol odağına sahip olabilmektedirler. Benzer şekilde, Demir ve Çamlı'nın (2011) okul öncesi

öğretmen adaylarının uygulamada karşılaştıkları güçlükleri incelediği nitel araştırmanın erkek katılımcıları da, okuldaki öğretmenlerin ve stajyerlerin çoğunun kadın olması sonucunda yalnız hissettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar içerisinde, toplumun kendilerine yönelik önyargıları konusunda zorlandıklarını ifade edenlerin oranı da oldukça yüksektir. Bu oranın küçük bir kısmını öğretim üyeleri oluşturmaktadır. Katılımcıların, özellikle öğretim üyelerinin önyargılı tutumlarından söz etmeleri çarpıcı bulunmakla birlikte, konuyla ilgili benzer bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Öğretim üyelerinin cinsiyetlerine yönelik olumsuz tepkileri ile karşılaştıklarını ifade edenlerin oranı tüm katılımcılar içerisinde yüzde ondan daha az olmakla birlikte; eğitim düzeyi yüksek kişiler arasında kalıp yargıların varlığını sürdürüyor olması olumsuz bir tablo olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın bir sınırlılığı katılımcı görüşlerine dayalı olması olduğundan, yanlılık veya algı seçicilikleri gibi etkenler de söz konusu olabilir. Öğretim üyelerine görüş sormayı ve sistemli gözlemleri içeren daha fazla araştırma yapılması önerilebilir.

Katılımcıların hâlihazırda karşılaştıklarını ifade ettikleri olumsuz tepkiler ile karşılaşacaklarını düşündükleri olumsuz tepkiler arasında paralellik görülmektedir. Katılımcıların ileride, meslek yaşamına atıldıklarında yaşayacaklarını düşündükleri zorluklar incelendiğinde ise, öğrencilerin yaklaşık yarısının velilerin erkek okul öncesi öğretmenlerine ön yargılı yaklaşacakları konusunda endişe duydukları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin belli bir kısmı da daha geniş anlamda, toplumsal önyargılara maruz kalacakları konusunda endişe duymaktadırlar. Dolayısıyla erkek öğrencilerin yarısından fazlası kendilerine yönelik önyargıdan dolayı endişe içindedir. Temiz ve Cin (2017) tarafından yapılan araştırmadaki katılımcı öğretmenler, erkek okul öncesi öğretmenlerine veliler tarafından ön yargı ile yaklaşıldığını vurgulayarak ailelerin bu konuda kalıp yargılarının olduğunu belirtmişlerdir. Şahin, Korkmaz ve Çoban'ın (2018) yürüttükleri araştırmada da erkek okul öncesi öğretmenlerine karşı toplum tarafından bir ön yargının olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, Yağbasan ve Aksoy'un (2016) çalışmasında, katılımcı velilerin yarısından fazlası okul öncesi öğretmenliğinin kadın cinsiyetine ait olduğunu söylemişlerdir. Yarısından fazlası yine, okul öncesi öğretmenliği mesleğinde erkeklerin yer almasını şaşkınlıkla karşılamakta; bu mesleğin erkeklere uygun olmadığını dile getirmektedirler. Bu gibi çalışmaların sonuçları bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olup; öğrencilerin endişelerinin kişisel olmadığını düşündürmektedir. Ayrıca, okul öncesi öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilerle yapılan bir başka çalışmada da okul öncesi öğretmenliğini erkekler için uygun gören ne erkek ne de kadın katılımcı olmuştur (Hirst ve Nutbrown, 2005). Bu durum, toplumsal cinsiyet açısından "kalıpyargı tehdidi" (Sears, Taylor ve Peplau, 2016) olarak değerlendirilebilir. Kalıpyargı tehdidi, bireylerin kendilerine yönelen kalıpyargıları algılamaları ve bundan kaynaklı baskı hissetmeleri şeklinde açıklanabilir. Benzer şekilde erkek okul öncesi öğretmen adaylarının, toplumun ve özellikle velilerin kendilerine yönelen önyargılarının farkında iken düşük performans sergileme olasılıkları da yüksektir. Erkek adaylar, temelde olumsuz değerlendirilme kaygısı ve buna eşlik eden performans kaygısı yaşıyor olabilirler. Ayrıca ayrımcılığa maruz kalma ve yetersiz ödüllene- takdir edilmemeye yönelik endişe duyuyor olabilirler. Cooney ve Bittner (2001) erkek okul öncesi öğretmen adaylarının, mesleğin olumsuz yönüne ilişkin olarak, yalnız kalacaklarını ve cinsiyetçi bir yaklaşım ile karşılaşılabileceklerini belirttiklerini öne sürmektedirler.

Araştırmayı yürütürken, katılımcıların da bu gibi önyargılardan tamamen arınık olmadıkları dikkat çekmiştir. Erkek öğretmen adaylarının ifadelerinden genel olarak, hem toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını sorgular ve eleştirir hale geldikleri, hem de halen bazı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisi altında oldukları anlaşılmaktadır. Örneğin, Haskan-Avcı, Zencir, Karababa ve diğerleri (2018) tarafından yürütülen bir araştırmada, öğrencilerin bazılarının kariyer hedefi olarak, gelecekte okul öncesi öğretmenliği mesleğini sürdürmek yerine, okul müdürü olma, özel bir kurum açma, akademik kariyer seçeneklerini düşündükleri

anlaşılmaktadır. Bu durum, erkek öğretmen adaylarının, toplumsal cinsiyet kalıp yargı tehdidi hissederek ya da bu kalıpyargıları benimseyerek daha eril iş alanlarına yönelmeleri ile açıklanabilir. Bu yönelim, erkek adayların sözü edilen endişelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre katılımcıların belirli bir kısmı ileride herhangi bir zorluk yaşayacağını düşünmemekte; bazıları ise bu bölümde öğrenim görürken herhangi bir zorluk yaşamadığını belirtmektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin yaklaşık üçte birinin bu bölümde okumaktan memnun olduğu söylenebilir. Son yıllarda Türkiye’de erkek okul öncesi öğretmen adaylarının daha çok kabul gördüğü ve kalıp yargıların azaldığı yönünde bir yorum yapılabilir. Nitekim, dünya genelinde erkek okul öncesi öğretmenlerinin durumuna bakıldığında; Türkiye’deki erkek okul öncesi öğretmeni oranının birçok ülkeden yüksek olduğu belirtilmektedir (Sak ve ark., 2015). Öte yandan, sayıların artmasında istihdam edilebilirlik, sosyal güvence ve garanti gibi mesleki değerler de rol oynuyor olabilir. Türkiye’de öğrencilerin meslek seçiminde istihdamın önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir. Bu araştırmanın sınırlılıklarından birinin nitel desende ve sınırlı sayıda katılımcı ile yürütülmüş olması, kendini anlatmaya dayalı olması ve katılımcılara kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla ulaşılmış olması düşünüldüğünde, bu gibi bulguların evrene genellenebilmesi için daha geniş kitleli, farklı örnekleme yöntemlerini içeren ve nicel desende çalışmalara da ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Araştırmaya konu olan örnekleme ilgili gözlem ve kendini ifade etmeyi bir arada içeren araştırmalar yürütülebilir.

Çalışmanın sonuçlarından yola çıkılarak, Türkiye’de erkek okul öncesi öğretmenlerine yönelik ön yargıları azaltacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Erkek okul öncesi öğretmen adaylarının, mesleki benlik saygısı, özel alan yeterliği gibi alanlarda daha düşük puanlar aldıklarını gösteren araştırmalar söz konusudur. Örneğin, Demir, Gürsoy ve Ada (2011), erkek öğrencilerin mesleki benlik saygılarının kız öğrencilerininkine göre anlamlı derecede düşük olduğunu ortaya koymuştur. Ekinci ve Kaya (2016) da hem iletişim hem de yaratıcılık ve estetik özel alan yeterlikleri bakımından kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek bir yeterlik algısına sahip olduklarını belirtmektedir. Okul öncesi öğretmenliğinde öğrenim gören erkek öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının kadın öğretmen adaylarına kıyasla daha olumsuz olduğuna yönelik araştırmalara da (Kızıldaş, Halmatov ve Sarıçam 2012; Üstün, Erkan ve Akman 2004) rastlanmaktadır. Dolayısıyla, erkek öğrencilerin eğitime başladıklarında bu mesleğin kadınlara yakıştırılması dolayısıyla kendi benlik algıları ve cinsiyet rolleriyle bağdaştıramadıklarından puanlarının düşük olması yorumu yapılabilir. Genelde öğretmenlik mesleğinin daha özeldense okul öncesi öğretmenliğinin daha çok kadın mesleği olarak algılanması da bu gibi sonuçlar üzerinde etkili oluyor olabilir (Ekinci ve Kaya, 2016). Toplum genelinde erkek okul öncesi öğretmenlerini toplumsal cinsiyet yanlılığından koruyacak çalışmalar yapılmasının hem bireysel hem eğitimsel sorunları önleme açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Daha sonraki araştırmacılar, mesleki yetkinlik algısı ve benlik saygısı düşük olan erkek okul öncesi öğretmen adaylarını desteklemeye yönelik deneysel çalışmalar planlayabilirler. Ayrıca, yeni araştırma projelerinde toplumun belirli kesimlerinin (aileler, öğretmenler vb.) erkek okul öncesi öğretmenlere yönelik kalıp yargılarını azaltacak deneysel çalışmalar yürütülebilir.

Farklı bir öneri olarak, bu meslekleri icra eden kişilerle tercih etmek isteyen adayların bir araya getirilmesine yönelik projeler de üretilebilir. Son dönemde hayata geçirilen Bal Arıları Mühendis Oluyor projesi aracılığıyla kız öğrencilerin mühendis olmaya teşvik edilmesi gibi, erkek öğrencilerin de hemşirelik, okul öncesi öğretmenliği gibi alanlara teşvik edilmesi yönünde projeler üretilebilir. Ailelere yönelik bilgilendirme çalışmalarının etkililiğini sınanan araştırmalar yürütülebilir. Ancak, temel noktanın öğrencinin ilgi ve yeteneği doğrultusunda yönlendirilmesi olduğu unutulmamalıdır. Türkiye’de öğretmenlik branşları; istihdam oranları, iş bulma garantisi gibi sebeplerle tercih edilebilmekte; öğretmenliğe yeteneği ve ilgisi olmayan öğrenciler mutsuz ve verimsiz olabilmektedirler. Bu gibi bilinçli olmayan seçimlerin önüne

geçilmesinde fayda vardır. Buna paralel olarak, ilgisi ve yeteneği olduğu halde okul öncesi öğretmenliğine yönelik toplumsal cinsiyet kalıp yargıları taşıyan öğrencileri ve ailelerini de bilinçlendirmeye ihtiyaç vardır. Mesleki rehberlik çalışmalarında bu ve benzer araştırmaların bulguları dikkate alınarak öğrencilere sağlıklı yönlendirmeler yapılabilir.

5. KAYNAKLAR

- Akgün, E. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının “çocuk” ve “okul öncesi öğretmeni” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 53-70.
- Anlıak, Ş. (2004). Okul öncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 25-33.
- Aslan, D. ve Akyol, A. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.
- Baker, C., Wuest, J. & Stern, P.N. (1992). *Method slurring: the grounded theory/ phenomenology example*. Journal of Advanced Nursing, 17, 1355-1360.
- Battice, J. (2010). Editorial: The changing face of nursing in a developing country. *Journal of Clinical Nursing*. 19 (13): 1765-1766
- Buscatto, M. & Fusulier, B. (2013). Masculinities challenged in light of feminine occupations. *Recherches Sociologiques et Anthropologiques*, 44(2), 1-19.
- Charles, M. & Grusky, D. B. (2004). *Occupational ghettos*. California: Stanford University Press.
- Corbin, J. & Strauss, A. (1990). *Grounded theory research: procedures, canons, and evaluative criteria*. Qualitative Sociology, 13(1), 3-20.
- Couchenour, D. & Chrisman, J. K. (2016). *The SAGE encyclopedia of contemporary early childhood education*. California: SAGE Publications, Inc.
- Cooney, M. H. & Bittner, M. T. (2001). Men in early childhood education: their emergent issues. *Early Childhood Education Journal*, 29 (2), 77-82.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dereli-İman, E. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevgisi ve öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyonlarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(4), 482-504.
- Demir, Ö. ve Çamlı, Ö. (2011). Öğretmenlik uygulaması dersinde uygulama okullarında karşılaşılan sorunların sınıf ve okul öncesi öğretmenliği öğrenci görüşleri çerçevesinde incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 117-139
- Demir, V., Gürsoy, F. ve Ada, Ş. (2011). Okulöncesi öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(1), 597-614. Erişim adresi: file:///C:/Users/%C3%96z-%C3%96z/Downloads/5000045647-5000061283-1-SM.pdf
- Evans, J. (2004). Men nurses: a historical and feminist perspective. *Journal of Advanced Nursing*. 47(3): 321-328.
- Gönç, T. (2011). Kadın Yoğun Meslekleri Erilleştirmeye Yönelik Stratejiler: Türkiye’de Erkek Hemşireler Örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 19 (1): 96-144.
- Gönç, T. (2016). Hemşireliğin geleceği mesleğin cinsiyetsizleşmesini vadediyor mu? Erkek ve kadın hemşirelik öğrencilerinin meslek ve toplumsal cinsiyeti ilişkilendirme eğilimlerinin sosyolojik analizi. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 8(1): 143- 167.
- Grunig, L. A., Toth, E. L., & Hon, L. C. (2000). Feminist values in public relations. *Journal of Public Relations Research*, 12 (1), 49-68.
- Haskan-Avcı, Ö., Zencir, T., Karababa, A., Bozdağ, F., ve Öztürk, S. B. (2018). The opinions of male pre-school teacher candidates on their occupational preferences: an analysis in the context of gender. *Journal Of Education And Future*, (13): 33-48.
- Hirst, K. & Nutbrown, C. (2005). *Perspectives on early childhood education: contemporary research*. London: Trentham Books Limited.
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and organizations: Software of the mind*. London, UK: McGraw-Hill.

- Kandiyoti, D. (1982). Urban change and women's roles in Turkey: An over viewand evaluation. Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.) içinde, *Sex roles, family and community in Turkey* (ss.101-120). Indiana: Indiana University Turkish Studies.
- Kaya, N., Turan, N. ve Öztürk, A. (2011). Türkiye’de erkek hemşire imgesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 16-30.
- Kızıldaş, E., Halmatov, M. ve Sarıçam, H. (2012). Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 173- 189.
- Kmec, J.A. (2008). The Process of Sex Segregation in a Gender-Typed Field: The Case of Male Nurses. *Sociological Perspectives*. 51 (2): 259-279.
- Kocaer, Ü., Öztop, T., Usta, N., Gökçek, D., Bahçeçik, N., Öztürk, H. ve Paslı, E. (2004). Hemşirelik mesleğinde erkek üyelerin yeri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(2): 23-29.
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: An introduction to is methodology*. Sage, Beverly Hills.
- Lamsa, A., Sakkinen, A. Ve Turjanmaa, P. (2000), “Values and Their Change During The Business Education- A Gender Perspective”, *International Journal of Value-Based Management*, 13: 203-213.
- Lease, S.H. (2003). Testing a model of men's nontraditional occupational choices. *The Career Development Quarterly*, 51 (3): 244–258
- MacNaughton, G. & Newman, B. (2001). Masculinities and men in early childhood. Reconceptualising our theory and our practice. In E. Dau, (ed.) *The anti-bias approach in early childhood*, 145-157. London: Longman.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook: Qualitative Data Analysis*(Second edition). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4): 68-82
- Murray, S.B. (1996), ‘We all love Charles’ - Men in childcare and the social construction of gender. *Gender and Society*, 10(4), pp. 368-385. Retrived from <https://doi.org/10.1177/089124396010004002>
- Myry, L.& Helkama, K. (2001). Universty Students’ Value Priorities and Emotional Empathy. *Educational Psychology*, 21(1): 25-40.
- Oberhuemer, P., Schreyer, I. & Neuman, M. J. (2010). *Professionals in early childhood education and caresystems: European profiles and perspectives*. Opladenand Farmington Hills: Barbara Budrich Publishers. *of Behavioral Medicine*, 22, 303-326. Abstract retrieved October 23, 2000, from PsycINFO database.
- Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye’de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın analizi. *Ege Akademik Bakış*. 10(4), 1217-1230.
- Pınar, G., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 15(1), 047-057.
- Rolfe, H. (2006). *Where are the men? Gender segregation in the childcare and early years sector*. National Institute Economic Review, 195, 1, 103-117. Retrived from <https://doi.org/10.1177/0027950106064038>
- Rose, P., Beeby, J. & Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21, 1123-1129.
- Sak, R., Kızılkaya, G., Yılmaz, Y. Ve Dereli, M. (2015). Çocukların bakış açısıyla erkek ve kadın okul öncesi öğretmenleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 142-162.
- Sarı, Ö. (2011). Toplumsal cinsiyet ve mesleki rol ilişkisi: Hemşirelik bölümünde okuyan erkek öğrenciler örneği. EÜSBED. Erişim tarihi: Ocak 2018,
- Sarıçam, H., Duran, A., Çardak, M. ve Halmatov, M. (2012). The examination of preschool teacher candidates’ academic locus of control levels according to gender and grade. *Mevlana International Journal of Education*, 2(2), 67-74.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji. *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 54(1), 123-143.
- Sears, D. O., Taylor, S. E., & Peplau, L. A. (2016). *Sosyal psikoloji* (Çev. Ali Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.

- Sumsion, J. (2000) Rewards, Risks and Tensions: Perceptions of males enrolled in an early childhood teacher education programme. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 28 (1), 87-100, DOI: 10.1080/135986600109462
- Şahin, A. G. M. K., Çoban, A. E., ve Korkmaz, A. (2016). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve türk eğitim sistemindeki yeri: okul öncesi öğretmen adaylarının gözünden. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 735-752.
- Taylor, C. J. (2010). Occupational sex composition and the gendered availability of workplace support. *Gender and Society*, 24(3), 189-212.
- Temiz, Z., ve Cin, F. M. (2017). Okul öncesi eğitimde cinsiyet eşitliği üzerine betimsel bir çalışma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 940-965.
- Tsigras, M. (2010). Male teachers and children's gender construction in preschool education. Paper was presented in 26. OMEP international conference, Gothenburg, Sweden. Retrieved from https://www.koordinationsmaennerinkitas.de/uploads/media/OMEP_2010_Tsigras_01.pdf
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 93-103.
- Williams, C. L. (1992). The Glass Escalator: Hidden Advantages for Men in the 'Female'
- Williams, C. L. (Ed.) (1993). *Doing 'Women's work': Men in nontraditional occupations*. Thousand Oaks: Sage.
- Yağbasan, M., ve Aksoy, G. P. (2016). Erkek anaokulu öğretmenlerine velilerin bakış açısı (Elazığ İli Özelinde Bir Alan Araştırması). *Turkish Journal of Educational Studies*, 3(3), 85-113.
- Yalçın, F. A., Yalçın, F. A., ve Macun, B. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde öğretmen cinsiyeti ile ilgili görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 693-710.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

The purpose of this study is to examine in depth the views of male preschool teacher candidates on the difficulties they experience as gender-related men and the problems they think they will encounter in their professional lives in the future. For this purpose, 2015-2016 and 2016-2017 academic years studying in Early Childhood Education/Preschool Education degree program in Turkey has reached 137 boys. In addition to the demographic information, open-ended questions were asked about the difficulties experienced by prospective teachers as a man who had studied in a small number of schools and the difficulties they faced in their professional lives. The open-ended questions in the interview form are in the form of "What difficulties do you have as a man who is studying in pre-primary education?" and "What kind of difficulties do you think you will encounter as a male pre-school teacher when you are taken into your professional life in the future?". Content analysis, a qualitative research method, was used to deepen the personal views and experiences from the participants.

According to the research findings, it was found that 44.2% of the male teacher candidates had problems related to personal relationships and communication arising from the fact that the males were in the minority in the department, 28.26% had difficulties with respect to the sex-oriented reactions of the society and the academic members, 27.54% have stated that they have experienced any difficulty in being male in the department. 43.66% of male students were concerned that parents would be prejudiced with male pre-school teachers, 14.6% were concerned with social prejudices, 13.14% were concerned about personal / occupational inability, 12.41 expressed concern about the education system, 11.68% thought they would not face any difficulties, and 5.11% expressed concern about aging and loss of performance. The fact that few of the participants have concerns about their personal performance and achievement suggests that the main deterrent to becoming a man in the profession is gender stereotypes.

When examining the difficulties that the participants think they will live in the future, it is understood that about half (43.06%) of the students are concerned about the prejudice of the pre-school preschool teachers. The rate of students who are concerned about being exposed to social prejudice is 14.6%. This can be regarded as a "threat of stereotyping" in terms of gender. The mold and the judicial threat can be explained as an individual feeling a pressure on them by recognizing the pattern of judgments leading to him. The most striking example to explain the pattern of judicial punishment is that a woman tries to park her car when she has a male driver following her and is waiting for her to perform

worse than she always does. Similarly, male preschool teacher candidates are more likely to exhibit poor performance while being aware of the prejudices of the society and especially the parents towards themselves. Male candidates may be basically experiencing anxiety of negative evaluation and accompanying performance anxiety. They may also be concerned about exposure to discrimination and incomplete rewards.

According to another finding of the study, 11.68% of the participants do not think that they will have any difficulties in the future; While 27.54% stated that they did not have any difficulties while studying in this department. It can be said that about 3 of the students are satisfied with this part of the study. When you think about the mold judgments that exist in society, this is an important orgy. In recent years, teachers of pre-school for boys in Turkey, where more accepted and mold can be decreased in the direction of a judicial review. According to the statistics of the Ministry of National Education, there is an increase in the number of male preschool teachers. The number of male pre-school teachers, which was only 694 in the 2003/2004 school year, rose to 3871 in the academic year of 2015/2016.

Projects for bringing together candidates who want to prefer those who perform these professions can also be produced. Projects can be produced to promote male students to areas such as nursing, pre-school teachers, as well as encouraging female students to become engineers through the Honey Bee Engineer Becoming Project. However, it should not be forgotten that the basic point is directed towards the student's interest and ability. teaching branches in Turkey, employment rates, also be selected for reasons such as employment guarantee; the ability to teach and the students who are not interested can be unhappy and inefficient. There is a benefit in avoiding such unconscious choices. In parallel, it is necessary to raise awareness of students and their families who have gender stereotypes about pre-school teachers, if they are of interest and ability. In addition, policies on women-oriented occupations should be renewed to include men who prefer these occupations.